

Informe a partir dels estudis recents realitzats a Mataró sobre les necessitats de formació, l'adequació de l'oferta formativa i la transició escola i mercat de treball

L'estructura d'aquest informe s'articula sobre **tres línies de treball** que deriven dels cinc estudis objecte d'atenció¹ i d'un apartat introductori d'indicadors quantitius que comparteixen alguns d'aquests estudis i que serveix per contextualitzar-les.

0. Indicadors de context

I. Aproximació global. Adequació de l'oferta formativa de formació professional a les demandes del mercat de treball

Q1. Quina és l'oferta de formació professional inicial (FPI) i de programes de qualificació professional inicial (PQPI)?

Q2. Quina és l'adequació de l'oferta formativa en termes de la relació dels grans agregats de matriculació d'alumnes de formació professional (FP) i afiliació de treballadors? (Maresme i Catalunya)

Q3. Quina és la seva adequació a partir del nivell d'inserció laboral als sis i nou mesos dels graduats de cicles formatius de grau mitjà (CFGM) i cicles formatius de grau superior (CFGS) per famílies professionals? (Catalunya)

II. Aproximació sectorial. Necessitats de formació en els àmbits estratègics

Q1. Quins són aquests àmbits estratègics?

Q2. Quina és la diagnosi que es fa sobre aquests àmbits estratègics i quin és el paper de la formació?

Q3. Quines són les propostes genèriques que es fan per a tots aquests sectors i quines per a cadascun d'ells en concret?

---

¹ Cal senyalar que resulta difícil fer una avaluació conjunta de tots aquests estudis, ja que no analitzen el mateix ni ho fan amb la mateixa profunditat, ni tampoc comparteixen el mateix àmbit territorial ni temporal i no donen la mateixa importància als aspectes teòrics i metodològics amb els que recullen, analitzen i interpreten les dades.

Els estudis que han estat la base d'aquest informe són:

- *La situació dels joves de Mataró*. Servei d'Estudis i Planificació. 2010 i 2011.

- *Necessitats i orientacions estratègiques per a la formació professional a Mataró*. Activa Prospect. 2009.

- *Mapa de la formació professional al Maresme i anàlisi de l'adequació al mercat de treball*. Servei d'ocupació de Catalunya (SOC). 2012.

- *Inserció laboral dels ensenyaments professionals a Catalunya*. Departament d'Ensenyament, GdC i Consell General de Cambres de Catalunya. 2012.

- *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*. Màrius Martínez Muñoz. 2010.

- *Estudi sobre necessitats de formació i noves oportunitats professionals derivades del projecte "Maresme Marítim"*. Joan Ripoll i Alcon. 2011.

III. Aproximació a les necessitats educatives i d'orientació dels joves segons els processos de transició. Particular atenció als col·lectius de joves en situació més vulnerable i als processos de transició escola – mercat de treball

Q1. Quines són les problemàtiques i les necessitats detectades en la relació entre joves i transicions?

Q2. Quines propostes es plantegen per satisfer les necessitats i les problemàtiques detectades tenint en compte l'heterogeneïtat dels joves i dels processos de transició?

IV. Proposta d'algunes qüestions que es considera que es podrien aprofundir

0. Indicadors de context

Gairebé tots els treballs analitzats, amb independència de la perspectiva d'anàlisi emprada i de l'objecte concret de l'estudi, comencen amb la presentació de tot un seguit d'**indicadors quantitatius que serveixen per contextualitzar la situació local** en els temes següents:

- **Demografia.** Evolució del pes de la població menor de 25 anys. Tram que s'aplica als 29 anys en el marc del Pla de joventut.
- **Matriculació d'alumnes.** Les darreres dades de què es disposen són les del curs 2012-2013: ESO, PQPI, Batxillerat, CFGM, CFGS i escoles universitàries de Mataró. Dins d'aquest apartat també es fa un seguiment del percentatge d'alumnes de quart d'ESO que assoleixen o no el graduat escolar. La darrera dada de què es disposa és del curs 2010-2011.
- **Atur registrat.** Les dificultats que té aquest indicador per donar compte de l'abast de l'atur juvenil és el que justifica que s'empri també l'atur estimat a partir de l'Enquesta de Població Activa (EPA). El "problema" en aquest cas és que les dades fan referència a l'atur dels menors de 25 anys de Catalunya i no pas de Mataró.
- **Evolució de la contractació i del pes de la contractació dels menors de 25 anys.** Aquest indicador també el fa servir el Servei d'Ocupació de Catalunya (SOC) en el seu estudi de prospectiva, si bé considera que és més fiable usar l'evolució de l'afiliació en el darrer any i en els últims quatre anys.
- **Inserció laboral.** A partir de les dades subministrades per l'estudi anual que fan el Departament d'Ensenyament i les Cambres de Comerç de Catalunya.

I. Aproximació global. Adequació de l'oferta formativa de formació professional a les demandes del mercat de treball

Q1. Quina és l'oferta de formació professional inicial (FPI) i de programes de qualificació professional inicial (PQPI)?

- Dades de matriculació del curs 2012-2013 especificant el tipus de família.

Q2. Quina és l'adequació de l'oferta formativa en termes de la relació dels grans agregats de matriculació d'alumnes de formació professional (FP) i afiliació de treballadors? (Maresme i Catalunya)

El SOC defineix una metodologia per avaluar el grau d'adequació de l'oferta formativa de formació inicial i formació ocupacional a les necessitats de la comarca i de Catalunya. L'avaluació final sobre si existeix excés o dèficit d'oferta se sosté sobre la comparació dels indicadors següents i no es limita a aquelles famílies o àrees professionals que disposen en l'actualitat d'alumnes matriculats:

- Percentatge d'alumnes matriculats per família professional/àrees professionals
- Percentatge d'afiliats per família professional/àrees professionals
- Diferencial de pes entre alumnes i persones afiliades
- Variació del període 2010-2011 de la contractació i de l'afiliació
- Variació del període 2008-2011 de la contractació i de l'afiliació
- Tant per cent d'afiliats > 60 anys

Diagnòstic del SOC

Dèficits a la formació professional inicial

- Comerç i màrqueting
- Hostaleria i turisme
- Energia i aigua
- Imatge i so
- Imatge personal
- Seguretat i medi ambient

Dèficits a la formació professional ocupacional

- Administració/gestió
- Agències de viatge
- Agroturisme
- Turístic
- Atenció sanitària
- Cures auxiliars
- Dietètica

Aquesta diagnosi va ser presentada als membres del Consell de la Formació Professional perquè també poguessin fer la seva pròpia valoració i la justifiquessin.

Q3. Quina és la seva adequació a partir del nivell d'inserció laboral als sis i nou mesos dels graduats de cicles formatius de grau mitjà (CFGM) i cicles formatius de grau superior (CFGS) per famílies professionals? (Catalunya)

El Departament d'Ensenyament i el Consell General de les Cambres de Comerç, Indústria i Navegació de Catalunya porten a terme anualment un estudi sobre el nivell d'inserció

laboral dels graduats en formació professional. Abans d'entrar a parlar-ne dels resultats, cal fer un petit esment a la metodologia emprada.²

Diagnòstic

L'impacte de la crisi i les polítiques d'austeritat —destrucció d'ocupació i augment de l'atur— ha tingut l'efecte d'augmentar la demanda d'FP, d'allargar la presència en el sistema educatiu dels graduats de CFGM i CFGS i, fins i tot, de fer tornar al sistema educatiu alguns joves que l'havien abandonat per recompondre el seu capital formatiu.

"(...) serà un repte donar una solució a l'augment de la demanda de formació professional prevista (tant ocupacional com inicial) i mantenir l'equilibri pressupostari." (pàg. 30. *Necessitats i orientacions estratègiques per a la formació professional a Mataró*)

"(...) si centrem l'atenció en els graduats que treballen exclusivament, observem que des de l'any 2007 el nombre s'ha reduït dràsticament a causa de la conjuntura econòmica desfavorable. Així doncs, mentre l'any 2007 aquest grup representava el 46,01 %, l'any 2012 només afecta el 25,24 %". (...) els graduats que decideixen seguir estudiant i ampliar els seus coneixements mostren una tendència totalment invertida respecte dels que treballen plenament; l'any 2007 aquest col·lectiu representava el 27,77 % i, ara, a l'any 2012, representa el 48,28 %, la qual cosa significa un increment de 20,51 punts percentuals." (pàg.15-16. *Inserció laboral dels ensenyaments professionals a Catalunya*)

"Val a dir però que alguns joves que formarien part del grup de l'abandonament estan retornant als itineraris de formació —principalment per la crisi econòmica— i inicien un procés per a refer el seu capital formatiu." (pàg. 49. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

Pel que fa als nivells d'inserció de les famílies i ensenyaments, tenim els resultats següents per al 2012:

"(...) els estudis que presenten una major proporció d'alumnes (més del 50 %) que s'han inserit laboralment de manera exclusiva o compatibilitzant feina amb estudis. Aquestes famílies o ensenyaments són: ensenyaments artístics superiors de disseny, dansa, música, art dramàtic i conservació i restauració de béns culturals, ensenyaments esportius, hoteleria i turisme, ensenyaments d'arts plàstiques i disseny, maritimopesquera i tèxtil, confecció i pell (...) les famílies professionals o ensenyaments dels graduats dels quals busquen feina en major proporció són: fusta, moble i suro, indústries alimentàries, PQPI, ensenyaments artístics superiors de disseny, dansa, música, art dramàtic i CRBC, imatge personal, maritimopesquera, imatge i so, i ensenyaments d'arts plàstiques i disseny." (pàg. 17. *Inserció laboral dels ensenyaments professionals a Catalunya*)

² Cal parar atenció als aspectes següents de la metodologia emprada abans de fer comparacions:

- Exclou els PQPI de l'anàlisi d'inserció de les persones graduades en ensenyaments professionals.
- La inserció laboral es defineix com la situació de l'enquestat que respon després de sis i nou mesos. Si diu estar ocupat, els redactors de l'informe ho cataloguen com a "incorporació plena al mercat de treball".
- Cal tenir present l'efecte distorsionador que poden tenir els alumnes de la UOC sobre el total de graduats ocupats i sobre l'edat d'aquests: mitjana d'edat més elevada i molts d'ells ja treballen abans de fer un cicle formatiu.
- La comparació entre l'atur EPA dels joves de 16-24 anys i el percentatge d'enquestats que han respost que busquen feina és metodològicament qüestionable. L'estudi no és aleatori ni hi ha cap control sobre qui respon. Cal anar amb molt de compte amb les comparacions fetes amb les dades de l'Enquesta de Població Activa (EPA).

II. Aproximació sectorial. Necessitats de formació en els àmbits estratègics

Q1. Quins són aquests àmbits estratègics?

Sectors amb presència en l'estructura productiva i en el mercat de treball local

- **Tèxtil i confecció.** Element qualitatiu de primera dimensió que ha determinat l'especialització de l'economia local al llarg del segle XX. Sector que afronta una profunda crisi des de mitjans anys vuitanta.
- **Construcció.** Sector que ha estat la punta de llança de l'etapa de creixement econòmic des de començaments de segle. En l'actualitat es troba al centre dels efectes de l'esclat de la bombolla immobiliària i la seva estreta relació amb el creixement especulatiu financer dels darrers vint anys amb greus implicacions socials, econòmiques i ecològiques.
- **Comerç.** L'evolució del sector està estretament relacionada amb les possibilitats i pautes de consum de la població i la configuració concreta de l'oferta. En termes estratègics, el document apunta a l'establiment de l'anomenada "locomotora comercial".

Altres sectors que es cataloguen com a estratègics i amb una presència menor o fins i tot testimonial en l'estructura productiva i en el mercat de treball local

- **Sector de les tecnologies de la informació i la comunicació.** El seu desenvolupament es vincula a l'efecte que pugui tenir el funcionament del TCM.
- **Sector audiovisual (comunicació i imatge).** De manera conjuntural, el seu desenvolupament es va relacionar amb l'extensió de la TDT comarcal i la possibilitat d'aparició de nous canals temàtics. Es considera una porta per enfortir el sector cultural.
- **Sector sociosanitari i serveis comunitaris.** Es parla de l'existència d'un clúster al voltant de la salut format pel Consorci Sanitari del Maresme i altres entitats com ara TIC-Salut. El desenvolupament del sectors es relaciona amb el possible augment de la demanda de serveis d'atenció a les persones com a conseqüència de l'extensió de la Llei de Dependència i del major envelliment de la població.
- **Sector marítim.** Clúster marítim que gira al voltant de tot un seguit de subsectors amb un pes molt desigual en termes d'ocupació.

Q2. Quina és la diagnosi que es fa sobre aquests àmbits estratègics i quin és el paper de la formació?

- El nivells educatius —formació reglada— de moltes persones aturades provinents d'alguns d'aquests sectors com ara el tèxtil, la construcció i el comerç és molt baix.
- Molts aturats de la construcció ja provenien de la crisi del tèxtil.
- Si bé la situació de totes les persones aturades no és homogènia, hi destaca l'existència d'un col·lectiu amb especials dificultats en què la formació hi té poca cabuda atesa la seva situació econòmica i formació inicial. Segons els redactors de l'estudi, aquesta seria la situació de moltes persones aturades de nacionalitat estrangera.

- Es detecta resistències de les treballadores del tèxtil per passar a treballar en els serveis d'atenció a les persones.
- Com a conseqüència de la crisi, però no exclusivament, hom preveu un augment de la demanda de formació professional que xoca amb les mesures de contenció pressupostària.
- L'increment de l'atur i la destrucció d'ocupació fa més difícil la realització de pràctiques a les empreses.
- El teixit empresarial i el paper atorgat a la formació per les empreses fa difícil la implantació d'un sistema de formació professional. Així mateix, s'apunten dubtes sobre el paper que les empreses locals atorguen a la formació.

"Manca de sensibilitat empresarial. Sovint no es fa un tutoratge/accompanyament dels alumnes i se'ls encarreguen tasques des d'un punt de vista productiu sense suport i formació en el lloc de treball. La figura de l'aprenent requereix la del tutor (...). En el teixit predominant de PIME és més difícil la seva implementació." (pàg. 20. *Necessitats i orientacions estratègiques per a la formació professional a Mataró*)

"Posar en marxa iniciatives que obliguin els empresaris a treballar amb uns mínims de formació als seus treballadors/es (canvis legals, exigència de carnets o títols professionals a les empreses, regulació de l'accés a la professió, reconeixement dels establiments que formen als seus treballadors/es, etc.). És d'especial importància a la construcció i el comerç." (pàg. 22. *Necessitats i orientacions estratègiques per a la formació professional a Mataró*)

Q3. Quines són les propostes genèriques que es fan per a tots aquests sectors i quines per a cadascun d'ells en concret?

Q3.1 Propostes d'actuació de caire genèric

- Avançar en l'acreditació de competències.
- Reconeixement de la formació no inicial.
- Anar cap a la integració dels tres subsistemes i la creació de centres de referència.
- Clarificar l'oferta de formació professional i els seus itineraris.
- Formació més adaptada a les necessitats de les empreses i les persones.
- Donar major importància a les pràctiques a les empreses.
- Exigir major professionalitat i competitivitat a les empreses.
- Cal especialitzar i diferenciar l'oferta formativa de Mataró. Contemplar millor les especificitats locals.
- Mataró ha de marcar el lideratge comarcal i fins i tot supracomarcal en determinats àmbits.
- L'educació i la formació han de constituir un clúster per si mateix.
- Cal afrontar els reptes de la formació professional en el moment actual de crisi econòmica i destrucció d'ocupació.
- Valorar la idoneïtat de recuperar l'Escola d'Arts i Oficis.
- Concertació de la planificació de la formació professional.
- Sistema integrat d'informació sobre la formació ocupacional.
- Tractament individualitzat de la situació i de les necessitats de les persones aturades.

Cal senyalar que una part significativa d'aquestes propostes tornen a aparèixer a les línies de treball proposades per la diagnosi de la transició escola treball a Mataró. Cal tenir en compte, però, que entre aquests estudis hi ha tres anys de diferència.

Q3.2 Propostes concretes per àmbits

A. Propostes per a l'àmbit estratègic del tèxtil i confecció

- Especialització i tecnificació del sector.

“Aposta per l'R+D+I aplicada als tèxtils (impuls dels teixits intel·ligents, per exemple). Convertir Mataró en un centre de referència en l'aplicació de les noves tecnologies al tèxtil.” (pàg. 37. *Necessitats i orientacions estratègiques per a la formació professional a Mataró*)

- **Formació centrada en àmbits no directament relacionats amb la producció.**

“La formació ha d'anar dirigida al patronatge, al disseny, a la distribució, a la logística o al màrqueting (es descarta potenciar àmbits com ara la producció, considerats no competius).” (pàg. 37. *Necessitats i orientacions estratègiques per a la formació professional a Mataró*)

- **Valorar la idoneïtat de recuperar l'Escola d'Arts i Oficis.**

“(…) l'Escola podria mantenir el 'saber fer' de la tradició i el coneixement adquirit d'un sector amb una gran tradició, adaptant els coneixements als temps actuals, abastant les últimes tecnologies en teixits i en l'àmbit del disseny (en sentit ampli, incloent el disseny industrial).” (pàg. 32. *Necessitats i orientacions estratègiques per a la formació professional a Mataró*)

B. Propostes per l'àmbit audiovisual (comunicació i imatge)

- **L'oferta formativa s'ha centrat massa en l'audiovisual quan sembla que la demanda prové més del sector publicitat.**

“La formació s'ha centrat massa en l'audiovisual, quan hi ha sectors, com ara la publicitat, que es poden explotar de manera més intensa.” (pàg. 38. *Necessitats i orientacions estratègiques per a la formació professional a Mataró*)

- Cal una estratègia d'acreditació de la formació que tenen els treballadors que treballen en el sector.
- Es planteja la possibilitat que un mòdul de comunicació i imatge sigui transversal a altres famílies professionals.

C. Propostes per a l'àmbit de la construcció (edificació, obra civil i instal·ladors)

- **Caldria propostes legals per regularitzar el sector en benefici de la seva professionalització i el seu prestigi social. Adaptar-se a l'evolució tecnològica.**

“El sector expressa la necessitat de professionalització, amb l'impuls de canvis legals que ajudin a la regulació del sector. Així s'avançaria en la professionalització i es prestigiarien els estudis d'aquesta família professional. També s'expressa la necessitat d'introduir nous mètodes i tecnologies de la construcció per fer competitiu el sector (domòtica, etc.).” (pàg. 39. *Necessitats i orientacions estratègiques per a la formació professional a Mataró*)

- **Atesa la conjuntura actual (destrucció intensiva ocupació) es planteja la necessitat d'enfortir la formació mitjançant:**

- acreditació de competències.
- millora de la formació de formadors.
- identificació de nous perfils professionals.
- aclarir itineraris i mòduls.
- recuperar la figura de l'aprenent.
- crear oferta en l'àmbit dels riscos laborals.

D. Propostes per a l'àmbit del comerç (comerç i màrqueting)

- **Regularitzar l'accés al sector: millora professionalització i formació.**

“Es demana regular l'accés a la professió a fi i efecte de prestigiar el sector i, en segona instància, poder potenciar la formació. Un dels mecanismes seria la implementació d'un certificat de qualitat que s'atorgaria si es complissin una sèrie d'objectius.” (pàg. 39. *Necessitats i orientacions estratègiques per a la formació professional a Mataró*)

- **Centrar els esforços a millorar la formació i les competències dels treballadors del sector.**

E. Propostes per a l'àmbit dels serveis socioculturals i a la comunitat

- **Possibilitats d'expansió de l'ocupació en el sector.**

“Nous perfils professionals generats per la Llei de la Dependència i l'evolució demogràfica de la població. Demanda creixent de professionals en el sector privat (residències), però també en el públic. Reconèixer títols que actualment no tenen l'oficialització pública.” (pàg. 42. *Necessitats i orientacions estratègiques per a la formació professional a Mataró*)

- Reconèixer títols que ara no tenen reconeixement oficial.
- Potenciar la formació ocupacional. El sector atrau persones aturades d'altres sectors. Risc de desprofessionalització.
- Manca de formació continuada. Poc desenvolupament per part de les empreses.

F. Propostes per a l'àmbit de la sanitat

- La formació professional sembla que no cobreix adequadament els àmbits “de futur”: gent gran, atenció domiciliària i prevenció.
- Ampli ventall de possibilitats a través de l'aplicació TIC.

G. Propostes per a l'àmbit de les TIC (inclou informàtica i telecomunicacions)

- L'estudi detecta la necessitat de disposar de programadors i personal de manteniment i de xarxes.
- L'estudi considera que cal reestructurar l'oferta de CFGM.
“Reestructurar els CFGM: poc adients a les necessitats empresarials i amb una formació escassa. Potenciar la vessant pràctica d'aquests cicles.” (pàg. 44. *Necessitats i orientacions estratègiques per a la formació professional a Mataró*)

H. Propostes per a l'àmbit del sector marítim. Dinamització del port i de les activitats relacionades:

- Indústria i manufactures nàutiques.
- Serveis marítims.
- Explotació dels recursos naturals.
- Activitats de formació i recerca vinculats al mar.
- En els estudis s'afirma que les necessitats de formació vindran en paral·lel al creixement de l'ocupació en els subsectors.

Segons l'estudi d'Activa Prospect, aquest creixement es produirà a curt termini:

“Excepte el turisme ambiental, els altres tindran un creixement a curt termini.” (pàg. 41. *Necessitats i orientacions estratègiques per a la formació professional a Mataró*)

Per contra, en l'estudi *Necessitats de formació i noves oportunitats professionals derivades del projecte “Maresme Marítim”* s'apunta que les perspectives de negoci, d'ocupació i les necessitats de formació tan sols sorgiran des d'un **plantejament integral** (pla integral i acció coordinada) que impulsi el conjunt dels subsectors que formen part del clúster marítim, ja que aquests subsectors per separat tenen poques possibilitats de reeixir i/o impulsar l'economia local:

“S'ha de tenir molt en compte (...) que les oportunitats de negoci que ofereixen tant els sectors no tradicionals com la reorientació de l'activitat en els sectors tradicionals, considerades individualment, no tenen prou entitat com per relançar i impulsar l'economia del Maresme. Per això, qualsevol iniciativa endegada de manera aïllada o descoordinada de tota la resta suposa un malbaratament de recursos i està condemnada al fracàs.” (pàg. 30. *Estudi sobre necessitats de formació i noves oportunitats professionals derivades del projecte “Maresme Marítim”*)

En aquest context, les necessitats formatives que hi ha en molts subsectors estan condicionades pel pes real i la realitat concreta del teixit empresarial i l'ocupació existents a la comarca.

Sectors tradicionals: “Són en la majoria de casos sectors amb mercats molt madurs amb un potencial de creixement limitat, si més no en les condicions presents; però que en qualsevol cas determinen l'única realitat del sector marítim a la comarca i, per tant, el punt de partida sobre el qual desenvolupar el Projecte Maresme-Marítim.” (pàg. 39. *Estudi sobre necessitats de formació i noves oportunitats professionals derivades del projecte “Maresme Marítim”*)

Sectors no tradicionals: “(...) és una expressió genèrica que s'utilitza per referir-se a una sèrie d'activitats econòmiques, directament o indirectament relacionades amb el mar, però que tenen actualment poca presència o una presència nul·la a la comarca. Els més rellevants són la gestió del negoci marítim, els esports nàutics, la talassoteràpia, però també activitats relacionades amb la ciència o la tecnologia com la biotecnologia blava, l'arquitectura naval, la tecnologia marina o la gestió ambiental del mar i la costa.” (pàg. 17. *Estudi sobre necessitats de formació i noves oportunitats professionals derivades del projecte “Maresme Marítim”*)

I un aspecte clau, l'absència d'una “cultura del mar” a la comarca que cal construir de nou: “(...) cultura que havia existit però que ara no hi és.” (pàg. 18. *Estudi sobre necessitats de formació i noves oportunitats professionals derivades del projecte “Maresme Marítim”*)

A més, cal tenir present que part d'aquestes necessitats de formació no seran el resultat de la creació de nova ocupació, sinó de la reconversió de perfils professionals ja existents, com podria ser el cas de la reconversió dels pescadors en personal dels “xàrters”.

En definitiva, com ja ha passat altres vegades a l'hora d'analitzar els suposats beneficis d'una determinada aposta sectorial, els beneficis queden sempre en un pla teòric que es troba lluny d'una plasmació concreta a curt i mitjà termini:

“(...) sectors que malgrat el seu migrat protagonisme presenten, si es promociónen adequadament, unes perspectives de creixement futur envejables atès el seu elevat valor afegit i la seva capacitat per generar importants interrelacions entre si. Són per tant aquelles activitats amb una major potencial per generar ocupació en el futur.” (pàg. 35. *Estudi sobre necessitats de formació i noves oportunitats professionals derivades del projecte “Maresme Marítim”*)

III. Aproximació a les necessitats educatives i d'orientació dels joves segons els processos de transició. Particular atenció als col·lectius de joves en situació més vulnerable i als processos de transició escola – mercat de treball

Proposta a partir de considerar l'heterogeneïtat dels joves i la diversitat de processos de transició a l'hora d'analitzar les necessitats que tenen i les possibles respostes que cal donar.

“(…) per parlar de necessitats formatives cal considerar l'heterogeneïtat de joves atesos i les diferents característiques que presenten, en primer lloc, en funció del seu historial formatiu a l'acabament de l'ESO. Aquesta situació ja configura un tret diferencial.” (pàg. 42 . *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

Els joves es classifiquen en els grups següents:

- Joves que acrediten amb normalitat (ESO).
- Joves que aparentment acrediten amb normalitat, però presenten perfils de fracàs a Batxillerat o a CFGM.
- Joves que acrediten en un programa adaptat.
- Joves que no acrediten.
- Joves desvinculats del sistema educatiu.

La diagnosi de transició escola - mercat considera que la formació dels joves, fins i tot d'aquells amb una situació més vulnerable, no es limita a les exigències tècniques i no tècniques que puguin fer les empreses. Per això, proposa una ampliació del concepte de transició a transicions, una ampliació de les exigències formatives dels joves a les merament instrumentals i una lectura crítica de les propostes favorables a una ràpida incorporació al mercat laboral dels més joves i amb menor formació.

“(…) el conjunt de transicions s'expliquen a partir de la doble exigència de qualificació del mercat laboral i també del canvi permanent que transforma la realitat molt ràpidament alhora que per la necessitat de complementar la formació amb altres processos de desenvolupament que poden ser productius per al jove” (pàg. 6. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

“És (...) més productiu parlar de transicions que no de transició. Un/a jove de 16 a 18 anys o més té al seu davant un conjunt d'oportunitats que poden relacionar-se de diverses maneres.” (pàg. 5. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

Les transicions es classifiquen

- Transició escola – treball
- Transició escola – formació
- Transició escola – treball + formació
- Transició treball + activitats complementàries (voluntariat...)
- Transició escola – activitats complementàries+ ...
- Transició atur – formació
- Transició atur – formació – treball

Q1. Quines són les problemàtiques i les necessitats detectades en la relació entre joves i transicions?

A continuació es destaquen algunes necessitats detectades per al conjunt de joves i per als que es troben en situació de vulnerabilitat. L'apartat finalitza amb una síntesi de totes les necessitats detectades en els àmbits de la informació, orientació, formació, acompanyament i treball en xarxa.

Respecte al conjunt dels joves

- La secundària no qualifica, per la qual cosa es desaconsella la incorporació directa al mercat laboral**

“(…) sembla prou evident que l'ESO (en el text afegirà Batxillerat i PQPI) no qualifica ni prepara per a afrontar els desafiaments del mercat laboral i, per tant, la transició escola – treball en sentit estricte (com a procés d'incorporació al mercat laboral) a aquestes edats no és una opció desitjable.” (pàg. 5. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)
- Notables diferències pel que fa a l'obtenció del GES entre centres escolars de Mataró**

“A Mataró gairebé el 80% dels joves estarien en aquest grup, considerant la mitjana poblacional, però cal considerar que hi ha notables diferències entre centres educatius que mostren uns índexs de més del 90% d'acreditació en alguns centres i menys d'un 65% en altres.” (pàg. 42. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)
- Risc de polarització dels centres escolars en termes socioeconòmics i ètnics**

“Les famílies de la població autòctona i immigrada tenen estratègies diferenciades en relació amb l'elecció dels centres escolars. La població immigrada prefereix, prioritàriament, l'escola que té més propera al barri seguint un criteri de proximitat, mentre que la població autòctona selecciona el centre escolar pel perfil de població que hi acudeix. Aquest fet, d'altra banda, generalitzat a tot Catalunya i molt especialment a les ciutats grans, pot generar un problema greu de polarització social dels centres educatius que cal corregir.” (pàg. 49. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)
- El problema de l'absentisme escolar a l'ESO relacionat amb la manca d'autoritat parental i amb la inexistència o dificultat d'afrontar estratègies educatives apropiades per als fills. Es planteja la necessitat d'adoptar estratègies per implicar i reforçar el paper de la família en tot els processos de transició**

“Es constata també, un increment de l'absentisme. Sobretot es tracta d'infants de secundària, a partir del segon curs d'ESO. L'absentisme no està directament relacionat amb el nivell econòmic i, de fet, a l'escola concertada també es detecta. Existeixen famílies que disposen de recursos però que, en canvi, permeten que els seus fills no assisteixin a l'escola. Sovint aquestes negligències estan relacionades amb els ja esmentats casos de manca d'autoritat parental i inexistència d'estratègies educatives apropiades per als seus fills.” (pàg. 49 *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)
- Desorientació pel que fa a l'oferta formativa**

“Els alumnes tenen dificultats per orientar-se amb tota l'oferta existent, fruit dels canvis freqüents en el sistema educatiu i de la formació professional i de la fragmentació de l'oferta de formació professional. Hi ha molta desorientació.” (pàg.17. *Necessitats i orientacions estratègiques per a la formació professional a Mataró*)
- Oferta de CFGM centrada en pocs sectors econòmics**

“Atenent a les necessitats formatives dels joves mataronins, alguns agents destaquen de manera coincident la necessitat d'incrementar l'oferta en un o dos programes de qualificació professional inicial i l'oferta de cicles formatius de grau mitjà. Aquesta necessitat va ser expressada en els grups de discussió de joves que va servir de base per elaborar el desè Pla jove de Mataró (2009) que afegien que l'oferta de CFGM es concentrava en pocs sectors productius.” (pàg. 43. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)
- Limitacions de l'oferta de CFGM per satisfer necessitats determinats grups de noies. Exigències competencials més elevats en el CFGM “feminitzats” que en els “masculinitzats”**

“(…) determinats grups de noies que no veuen en l'oferta existent possibilitats formatives adequades a les seves expectatives o projectes professionals. Si bé existeix una oferta ajustada a les expectatives i perfils dels nois i alguna oferta amb un perfil més mixt, manca oferta amb perfil més femení, extrem en el que diversos agents han estat d'acord. Per a noies cal esmentar també que l'oferta d'auxiliar d'infermeria està disponible però demana notes de tall molt altes i està copada per persones adultes (que al 2014 necessitaran la qualificació, són persones en actiu que tornen a estudiar per tenir el títol). Addicionalment, els cicles “feminitzats” (sanitària, administració, laboratori) requereixen d'un nivell competencial més elevat en comparació amb els masculinitzats (automoció), la qual cosa suposa una dificultat afegida al fet d'haver menys oferta.” (pàg. 43. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)
- El gruix dels joves resten fora de les accions d'orientació esmerçades pels centres escolars**

“No tots els centres presenten les mateixes necessitats ni tots afronten les necessitats de la mateixa manera. Alguns organitzen activitats d'orientació més continuada i en el marc de la tutoria, altres prenen mesures organitzatives (increment del nombre de tutors, per sobre del nombre de grups per destinar tutors i tutores a grups reduïts d'alumnat que rep suport orientador addicional). Sembla que l'orientació als centres és una acció essencialment individualitzada per als casos amb més dificultats (que col·lapsen la capacitat d'acció dels professionals de l'orientació als centres i fa que el gruix de l'alumnat que no presenta problemes quedi pendent d'orientació).” (pàg. 47. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

Respecte als joves en situació de vulnerabilitat

- **Manca de competències comunicatives i de participació. Necessitat d'acompanyament**

"(...) el col·lectiu més vulnerable no té les competències comunicatives i de participació per a anar a cercar la informació a la seva font, en alguns casos es posa de manifest la necessitat d'acostar la informació als joves en primera instància amb fórmules diferents de les que ja s'utilitzen (PIDCEs per exemple) que intentin connectar amb els registres i codis d'alguns grups de joves." (pàg. 45. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

"La necessitat d'acompanyament es manifesta en totes les franges d'edat i té a veure amb el nivell de vulnerabilitat i manca de competències socials i comunicatives (especialment detectat en el col·lectiu de joves nous). Aquest acompanyament comença per generar la necessitat, sobretot en els més joves. En diverses ocasions es copsa també com, quan un o una jove entra en contacte amb un recurs municipal, les possibilitats d'acompanyament augmenten clarament (per exemple, els joves que van a parar al SOM). La necessitat d'acompanyament es manifesta en tres moments clau: contacte amb un recurs formatiu o d'orientació, desenvolupament del procés formatiu qualificador, inserció sociolaboral i contacte amb entorns laborals. En els tres moments aquesta acció de suport és clau per a mantenir les possibilitats de continuïtat." (pàg. 64. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

Implicació de les famílies

"(...) es posa de manifest que la informació hauria d'afectar també a les famílies de molts d'aquests joves atès que la seva manca distorsiona el paper que les famílies podrien jugar en el procés de transició dels fills i filles." (pàg. 46. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

- **Interiorització de la manca de vàlua de la formació reglada**

"També es destaca —especialment en el grup de joves més vulnerable— la idea que amb el GES és suficient. Probablement una idea interioritzada durant el procés de desafecció de l'ESO ("com a mínim treu-te el graduat") que s'acaba d'instal·lar en llegir algunes ofertes de treball." (pàg. 45. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

- **Es desaconsella la seva incorporació directa a recursos de formació ocupacional o d'obtenció del GES**

"(...) els col·lectius de joves en situació de vulnerabilitat presenten perfils que desaconsellen la seva incorporació directa a recursos de formació ocupacional o d'obtenció del GES. S'identifica la necessitat d'incrementar l'oferta de processos formatius bàsics en els quals el o la jove adquireixi hàbits i competències bàsiques que li permetin seguir processos formatius més estructurats amb garanties de finalització." (pàg. 43. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

"Convé pensar en altres modalitats que qualifiquin (Formació ocupacional, en les seves diverses modalitats) o en itineraris que contemplin l'accés als cicles després d'un temps d'experiència laboral, a través de la corresponent prova d'accés." (pàg. 43. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

"En relació amb els joves que cursen un PQPI, cal considerar que en acabar tornaran a constituir un col·lectiu en situació precària tant pel nivell de qualificació professional assolit com per la dificultat de continuïtat del seu itinerari formatiu. És per això que cal estudiar quines han de ser les vies per connectar aquests programes amb posteriors possibilitats formatives." (pàg. 43. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

- **Deficiències detectades a l'oferta de formació de persones adultes**

"En relació amb l'oferta de formació de persones adultes, hi ha llistes d'espera als cursos de GES (més tenint en compte que els percentatges de graduació d'aquesta oferta arriba al 50% en el cas dels més joves) i en els cursos de català per a nous i informàtica. L'oferta de l'IMPEM es considera a més insuficient quant a durada (12 hores) doncs no capacita les persones amb menys formació. En general, l'oferta dels nivells més bàsics de llengua per a nous i les accions formatives en competències socials i comunicatives per superar l'analfabetisme funcional en el cas dels autòctons són deficitàries i haurien d'incrementar-se. El Consorci de Normalització Lingüística tampoc té places per atendre la demanda creixent." (pàg. 44. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

Síntesi de les necessitats detectades

Necessitats d'informació

- Insuficient informació sobre l'oferta de recursos i activitats per part de tots els agents del municipi.
- Les famílies més vulnerables no disposen de la informació necessària.
- Desinformació sobre acreditació de competències i possibilitats formatives.
- Canals i circuits d'informació adreçats a la població normalitzada.
- Informació desajustada als diferents col·lectius (característiques, formats i horaris).

Necessitats de formació

- Alguns centres amb índexs de no acreditació molt elevats (superior al 30%).
- Manca d'oferta de PQPI adaptats als perfils dels joves.
- Poques sortides o itineraris de continuïtat postPQPI o similars.

- Insuficient oferta per a la preparació de les proves d'accés a cicles formatius.
- Manca d'oferta de cicles formatius de grau mitjà.
- Manca d'oferta atractiva per a les noies.
- Manca de places per al graduat en educació secundària per a adults.
- Manca de cursos de formació lingüística per a nouvinguts.
- Manca de motivació prelaboral i preformació – d'habilitats socials i comunicatives i de TIC (analfabetisme funcional).

Necessitats d'orientació

- Manca d'orientació a l'alumnat abans de finalitzar l'ESO en termes acadèmics i professionals (vulnerabilitat).
- Pocs programes d'orientació durant l'ESO en el conjunt dels centres educatius.
- Visió d'itinerari a curt termini.
- Poca orientació personal en termes d'habilitats socials i comunicatives.
- Insuficient orientació a les famílies.
- Inexistència d'un model d'orientació de municipi.
- Coneixement fragmentat per part dels diversos agents.

Necessitats d'acompanyament i seguiment

- Absència o escassetat de referents per als joves que han sortit del sistema.
- Incipient protocolització de l'acompanyament i la derivació de joves amb dificultats.
- Dèficit d'acompanyament a les famílies més vulnerables.
- Atenció diversificada, desconnectada d'alguns dels agents del territori.
- Desconeixement de les dificultats en els itineraris del primer any de la postobligatòria (Batxillerat i CFGM).
- Absència de sistemes de traspàs de dades entre centres de formació (IES – EFA...).

Necessitats de treball en xarxa

- Feble coordinació de totes les accions d'informació, formació, orientació i acompanyament.
- "Catàleg" d'accions adreçades a joves més que pla articulat.
- Moltes accions al municipi per a la transició escola – treball que treballen de manera independent.
- Absència de sistemes d'avaluació de processos i resultats per a la optimització i la rendició de comptes.
- Treball en xarxa incipient a partir de la coordinació d'institucions amb diversitat d'orientacions i nivell tècnic de treball.
- Inexistència d'un model consensuat de treball de la transició en el si del municipi.

Q2. Quines propostes es plantegen per satisfer les necessitats i les problemàtiques detectades tenint en compte l'heterogeneïtat dels joves i dels processos de transició?

A partir del quadre de necessitats detectades es plantegen tot un seguit de mesures a dur a terme. Com en l'apartat anterior, també se'n fa una síntesi.

Propostes d'actuació

Respecte al conjunt dels joves

- **Prevenió abandonament. Desenvolupar tasques d'acompanyament**
 "L'acompanyament és una tasca de suport de baixa o mitjana densitat que permet afrontar amb més facilitat els problemes o dificultats que es troba el jove en el trànsit entre la formació i el treball o entre la formació obligatòria i la postobligatòria. En definitiva, en qualsevol de les transicions que el poden afectar. Un bon acompanyament resulta eficaç per prevenir fracassos que allunyin el o la jove del seu itinerari de desenvolupament." (pàg. 48. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

Respecte als joves en situació de vulnerabilitat

- **Prevenió de l'abandonament. Garantir un referent**
 "(...) la iniciativa desenvolupada a tots els centres públics i a FRETA desenvolupada per les tècniques d'integració social va en la línia de garantir un referent per a aquelles persones en situació de més vulnerabilitat. En el cas dels joves que ja han abandonat el

sistema, la situació és més complexa i potser és on cal explorar altres mecanismes (...)." (pàg. 50. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

● Seguiment de la situació d'alguns joves de famílies nouvingudes que obtenen pitjors resultats escolars

"(...) cal fer un seguiment de la situació d'alguns joves de famílies nouvingudes que, encara que portin gairebé tota la vida al municipi, tendeixen a obtenir pitjors resultats que la població autòctona sense que es pugui atribuir a raons de capacitat sinó més aviat a qüestions ideològiques i de dèficit socioinstructiu i econòmic de l'entorn familiar." (pàg. 50. *Diagnosi de la transició escola treball a Mataró*)

Factors a considerar

- Pares que es concentren a les categories sociolaborals més baixes de sectors intensius en mà d'obra. Exigències de qualificació baixes.
- Famílies amb menors recursos econòmics, culturals i relacionals.
- Incidència de processos d'estigmatització. Diana dels rumors.
- Problemàtica afegida: les situacions administratives no resoltes.

Síntesi de les línies d'actuació proposades

Cal tenir present que algunes d'aquestes línies ja van ser enunciades en l'estudi sobre necessitats dels àmbits estratègics de l'any 2009.

Línies de treball de les necessitats d'informació

- Banc de dades actualitzades sobre els recursos disponibles.
- Pla d'informació als col·lectius més vulnerables.
- Espai en xarxa amb tota l'oferta accessible.
- Pla d'informació amb nous escenaris, canals i codis.
- Informació sobre l'oferta de recursos i activitats per part de tots els agents del municipi.
- Informació a les famílies més vulnerables.
- Informació sobre acreditació de competències i possibilitats formatives.
- Diversificació dels canals i circuits d'informació.
- Informació ajustada als diferents col·lectius (característiques, formats i horaris).

Línies de treball de les necessitats de formació

- Accions específiques als centres amb nivells de no acreditació elevats.
- Connectar l'oferta de formació professional amb la de formació ocupacional i contínua en els dos sentits i en relació amb l'acreditació de competències.
- Major oferta de cicles formatius de grau mitjà.
- Més oferta de CFGM atractiva per a les noies.
- Increment de places per al graduat en l'educació secundària per a adults.
- Increment de cursos de formació lingüística per a nouvinguts.
- Dificultats derivades de la baixa motivació prelaboral i preformació – d'habilitats socials i comunicatives i de TIC (analfabetisme funcional). Incrementar en 1 o 2 l'oferta de PQPI adaptats als perfils dels joves.
- Estudiar i identificar o proposar itineraris de formació per a joves que superen els PQPI.
- Incrementar l'oferta de cursos de preparació de les proves d'accés a cicles formatius.
- La planificació de l'oferta hauria de reforçar la visió des del territori de manera integrada (Mataró capital de comarca).
- Potenciar una oferta d'educació de persones adultes en àmbits instrumentals (TIC, comunicació, competències personals i socials).
- Impulsar noves escoles taller.

Línies de treball de les necessitats d'orientació

- Orientar l'alumnat abans de finalitzar l'ESO en termes acadèmics i professionals (vulnerabilitat).
- Desenvolupar un model d'orientació al municipi (a partir de la necessitat d'orientar la transició, per exemple, i com a element d'un projecte educatiu de ciutat).
- Desenvolupar programes d'orientació durant l'ESO en el conjunt de centres educatius.
- Construir una visió d'itinerari a mitjà termini.

- Orientació personal en termes d'habilitats socials i comunicatives.
- Orientació a les famílies.
- Model d'orientació de municipi.
- Compartir coneixement: pràctiques de referència. Establir estratègies de treball amb les famílies per optimitzar l'orientació i no restar esforços.
- Racionalitzar les accions d'orientació que desenvolupen els diversos agents del territori i connectar-les amb les necessitats de cada centre educatiu.
- Articular les accions d'orientació fora del sistema educatiu en base als recursos disponibles.

Línies de treball de les necessitats d'acompanyament i seguiment

- Establir un protocol per disposar de la informació a partir de la finalització del primer trimestre i durant la resta del curs en termes d'abandonaments o fracàs escolar en les etapes postobligatòries.
- Connectar els joves que han sortit del sistema amb algun referent institucional, tot continuant el pla de mediadores d'integració als IES.
- Desenvolupar processos i protocols d'acompanyament per a l'alumnat més vulnerable.
- Acompanyament a les famílies més vulnerables.
- Atenció unificada a partir de qualsevol agent del territori.
- Verificar itineraris del primer any de la post (Batxillerats i CFGM).
- Millorar o establir sistemes de traspàs de dades entre centres de formació (IES – EFA...). Establir un sistema d'observatori dels itineraris de transició com a element estable per ajudar a la presa de decisions.

Línies de treball de les necessitats de treball en xarxa

- Coordinació de totes les accions d'informació, formació, orientació i acompanyament.
- Complementar el "catàleg" d'accions amb un conjunt articulat i coordinat d'accions de transició escola – treball o de transicions formatives – laborals.
- Importància de la coordinació de les accions al municipi per a la transició escola – treball.
- Estudiar els nivells de desenvolupament del treball en xarxa dels diversos agents.
- Desenvolupar en paral·lel sistemes d'avaluació de processos i resultats per a la optimització i la rendició de comptes.
- Estructurar el treball en xarxa amb l'orientació de servei públic, a partir d'un lideratge públic.
- Articular totes les entitats en el projecte a partir d'eixos clars i criteris conceptuals i tècnics clars.
- Incorporar altres agents del territori des del vessant de desenvolupament econòmic, però també des del vessant de responsabilitat social.
- Estudiar les anelles o eixos territorials per treballar a nivells més amplis.

IV. Proposta d'algunes qüestions que hom considera que es podrien aprofundir

- Què entenen les petites i mitjanes empreses de Mataró per formació?
- Quin paper ocupa la formació en la seva estratègia de negoci?
- Quina formació fan les petites i mitjanes empreses de Mataró?
- A qui s'adreça la formació de l'empresa?
- Quin paper atorguen a la formació reglada o formal en els processos de selecció i promoció a l'empresa?
- Quins aspectes compten en els processos selectius de les empreses?
- Com defineixen les petites i mitjanes empreses de Mataró les qualificacions exigides per desenvolupar un lloc de treball? Quin és el pes de l'experiència i de l'aprenentatge en el lloc de treball?
- Quin paper tenen les xarxes socials i el capital relacional a l'hora d'entrar a treballar en una empresa local?
- Existeixen relacions estables amb institucions i centres formatius a l'hora d'establir mecanismes d'accés als llocs de treball?
- És possible construir a Mataró un sistema de formació professional a nivell territorial?
- Quin és el paper de la formació en el si de la crisi de la relació salarial? (flexibilitat / precarietat - inseguretat de l'ocupació, esclat de l'atur i reducció de la cobertura social)
- Es pot parlar de les necessitats de formació sense que hi hagi un gruix mínim d'ocupació en un determinat sector, tot i que aquest es consideri estratègic?
- Com es conjuguen les necessitats de formació i emergència de situacions de carestia i privació (estratègies de supervivència)? (Context d'esclat de les situacions d'atur i pobresa)

A mode de reflexió

- Pel que s'ha pogut llegir en els estudis, sovint el discurs sobre la formació que empren i comparteixen els agents socials i l'administració és genèric i abstracte (millora competitivitat, qualitat ocupació, cohesió social i progrés). Això té com a resultat una mena de mistificació i ritualització del paper de la formació que no aborda les seves possibilitats i limitacions presents i concretes en l'àmbit local.
- La relació entre formació i ocupació és complexa i ambivalent. El discurs dels nivells creixents de formació i de la formació permanent s'adiu poc amb el rol preponderant que en diferents etapes històriques han tingut per a la ciutat sectors amb "poques o menors exigències de qualificació formal".
- Actualment s'observa un probable xoc entre les necessitats creixents ocupació ("en un context d'augment de les situacions de privació ") i un discurs "meritocràtic" d'inversió en formació per assolir "millors llocs de treball en el futur".
- En aquest sentit, a la formació reglada (formal) se li atorga un pes en els processos de consecució d'ocupació i de desenvolupament d'una feina concreta a l'empresa que, sovint, es dona per descomptat. Cal fer una anàlisi empírica a través de l'anàlisi de les polítiques de contractació i recursos humans de les empreses.

- El debat sobre la formació es planteja en el si d'una conjuntura històrica en què no hi ha cap sector econòmic al qual es pugui adreçar el volum de persones que es troben en situació d'atur. Un fet diferencial amb el que havia passat en conjuntures anteriors.